

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МЕМЛЕКЕТТІК ОРТАЛЫҚ МУЗЕЙІ

Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің
25 жылдығына арналған
**«ҚАЗІРГІ ЖОҒАРҒЫ БІЛІМ ЖҮЙЕСІНДЕГІ АРХЕОЛОГИЯ,
ЭТНОЛОГИЯ ЖӘНЕ МУЗЕЙТАНУ»** атты
«VIII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
1-2 сәуір 2016 жыл

МАТЕРИАЛЫ
международной научно-методической конференции
«VIII Оразбаевские чтения» по теме
**«АРХЕОЛОГИЯ, ЭТНОЛОГИЯ И МУЗЕОЛОГИЯ В СИСТЕМЕ
СОВРЕМЕННОГО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ»**,
приуроченной к 25-летию независимости Республики Казахстан
1-2 апреля 2016 г.

PROCEEDINGS
of International scientific and methodical conference «VIII Orazbayev readings»:
**«ARCHAEOLOGY, ETHNOLOGY, MUSEOLOGY
IN THE SYSTEM OF PRESENT HIGHER EDUCATION»**,
dedicated to the 25th anniversary of the Independence
of the Republic of Kazakhstan
1-2 April, 2016

Алматы
«Қазақ университеті»
2016

Баспаға ҚР Мемлекеттік Орталық музейінің және әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті тарих, археология және этнология факультетінің Ғылыми кеңестері ұсынған

Редакция алқасының төрағалары

Ғ.М. Мұтанов – техника ғылымдарының докторы, академик, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің ректоры;

Әлімбай Нұрсан – Қазақстан Республикасы Мемлекеттік Орталық музейінің директоры, профессор.

Редакциялық алқа:

Т.С.Рамазанов – әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің ғылыми-инновациялық жұмысы жөніндегі проректоры, ф.- м.ғ.д., профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі; **А.Қ. Жұмаділ** – әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің тарих, археология және этнология факультетінің деканы, т.ғ.к., доцент; **Б.С. Қақбаев** – ҚР Мемлекеттік Орталық музейі директорының мәдени-білім жұмысы және сыртқы байланыстар жөніндегі орынбасары; **Б.Хинаят** – ҚР Мемлекеттік Орталық музейі директорының ғылыми жұмыс жөніндегі орынбасары, т.ғ.к.; **Ғ.Теміртон** – ҚР Мемлекеттік Орталық музейінің ғалым-хатшысы, филос. ғ.к.; **Д.Қатран** – ҚР Мемлекеттік Орталық музейінің антропология және этнология орталығының жетекші ғылыми қызметкер, т.ғ.к.; **Т.Е.Картаева** – әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың археология, этнология және музеология кафедрасы меңгерушісінің орынбасары, т.ғ.к., доцент; **Х.А.Айтқұл** – ҚР Мемлекеттік Орталық музейі археология орталығының жетекшісі, **Р.С.Жуматаев** – әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың археология, этнология және музеология кафедрасының PhD докторанты.

Жауапты редактор

А.Б. Қалыш – әл-Фараби атындағы ҚазҰУ археология, этнология және музеология кафедрасының меңгерушісі, т.ғ.д., профессор

Құрастырушылар

А.Б. Қалыш, Б.Хинаят, Р.С.Жуматаев

«Қазіргі жоғарғы білім жүйесіндегі археология, этнология және музейтану» атты «VIII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция материалдары / жауапты ред. А.Б.Қалыш. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 593 б.
ISBN 978-601-04-1776-2

«Қазіргі жоғарғы білім жүйесіндегі археология, этнология және музейтану» атты «VIII Оразбаев оқулары» кезекті халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығына арналып отыр. Бұл жинақ аталмыш конференцияға қатысушылардың археологияның, этнологияның және музей ісінің қазіргі өзекті мәселелеріне арналған баяндамалары мен хабарламаларының негізінде жарыққа шығарылды.

Басылым тарих ғылымдарының салалық мамандарының кәсіби талғамын ғана емес, қалың көпшіліктің де танымдық сұранысын қанағаттандырады.

Очередная международная научно-методическая конференция «VIII Оразбаевские чтения» по теме «Археология, этнология и музеология в системе современного высшего образования», приурочена к 25-летию независимости Республики Казахстан. Сборник подготовлен на основе докладов и сообщений участников данного научного форума, отражающих современные актуальные вопросы археологии, этнологии и музейного дела.

Представляет интерес не только для специалистов исторических дисциплин, но и для широкого круга общественности.

Regular international scientific-methodical conference «VIII Orazbayev readings»: «Archaeology, ethnology, museology in the system of present higher education» dedicated to the 25th anniversary of Independence of the Republic of Kazakhstan. The proceeding on the basis of reports and presentations of participants of scientific forum that reveal contemporary topical issuers of archaeology, ethnology and museology were prepared.

ISBN 978-601-04-1776-2

© әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2016

МАВЗОЛЕЙ САБИТ –МЕМОРИАЛЬНОЕ СООРУЖЕНИЕ СЕРЕДИНЫ XIX ВЕКА

Одним из наиболее распространенных типов мемориальных сооружений, в Арало-Каспийском регионе XIX – начала XX веков, являются купольные мавзолеи [1, с. 154-156, 2]. Систематизация сведений опогребально-культовых постройках этого времени уже проделана [2; 3; 4]. Новые источники позволят уточнить наши знания, и открыть новые страницы истории казахского традиционного зодчества и изобразительного искусства. Настоящая работа посвящена мавзолею обследованному автором на некрополе Сабит в Кызылординской области.

В 2014 году, по заказу Кызылординского областного государственного учреждения по охране памятников истории и культуры научно-исследовательской организацией «Археологическая экспертиза», были проведены работы по паспортизации памятников области [5, с. 92-97]. В числе памятников оказался мавзолей на некрополе Сабит, расположенном в 36 км к северу от г. Кызылорда, на пустынной равнине Дарьялыктакыр (Рисунок – 1). На некрополе находится более 50 погребальных сооружений: два мавзолея, ограды из сырцового кирпича, надмогильные насыпи с коктасами и др. Интересны ограды типа «торткулаков» с порталами. На самой вершине сопки расположен однокамерный портално-купольный мавзолей, который формирует ядро кладбища и видимо является одной из первых построек. Этот памятник впервые был обследован в 1986 году группой архитекторов института «Казпроектреставрация» (Итенов А.О., Иманбекова К.И.).

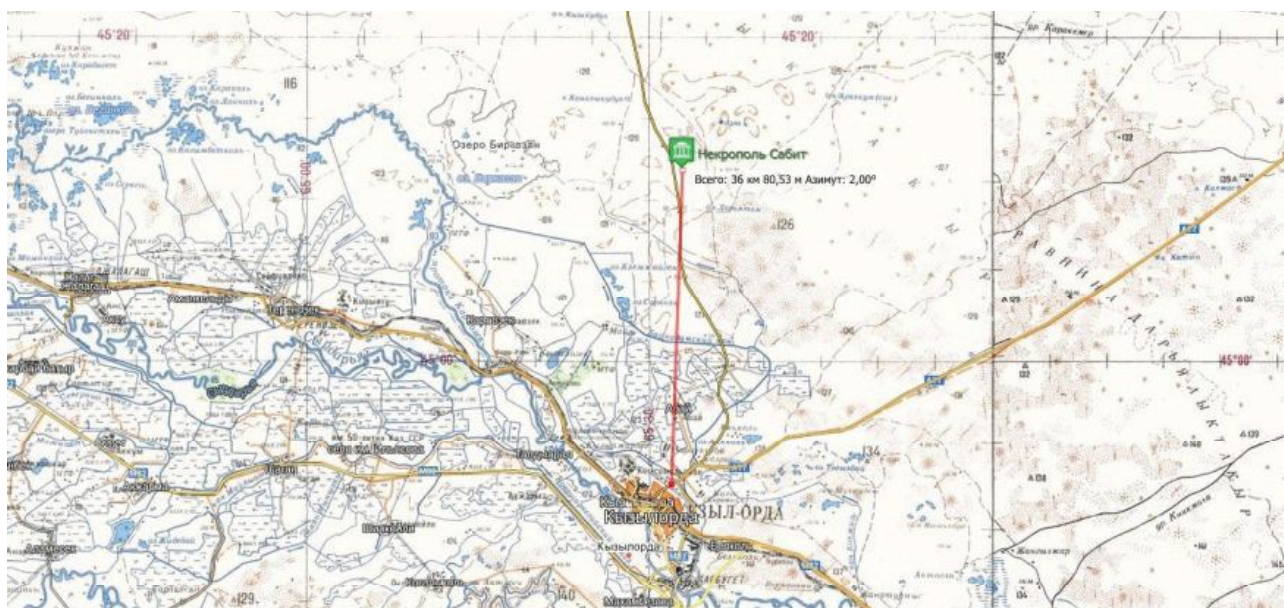

Рисунок – 1. Расположение некрополя Сабит на карте области.

Мавзолей, квадратной в плане формы, ориентирован углами по сторонам света, сложен из сырцовых кирпичей стандарта: 36-38 X 16-18 X 8 см, на глиняном растворе и оштукатурен глиной. Размеры мавзолея: 5,15 X 5 м, высота 4,3 м. Высота стен основного объема составляет 2,4 м, толщина 0,8-1 м. По углам мавзолея располагались башни, от которых сохранилось только основание фундамента (Рисунок – 2). Судя по архивной фотографии это были подпрямоугольные в плане конические башни-гульдаста, возвышающиеся над основным объемом стен на высоту около 0,5 м. Башни выступали от стен мавзолея на 0,6-0,8 м, их ширина составляла 0,4 -0,6 м. Стрельчатый вход, высотой 1,32 м и шириной 0,8 м, устроен в юго-восточной стене мавзолея. Портал мавзолея упал в юго-восточном направлении, судя по его остаткам, высота портала составляла примерно 3 м, а ширина колонн около 0,8, толщина 0,62 м. Сфероконический купол установлен на цилиндрическом барабане, и образован путем напуска кладки, высота купола 1 м. Переход от квадрата основного объема осуществлен посредством напуска кладки из углов – парусов. Высота купола 0,9 м. В центре купола было оставлено зенитное и световое отверстия.

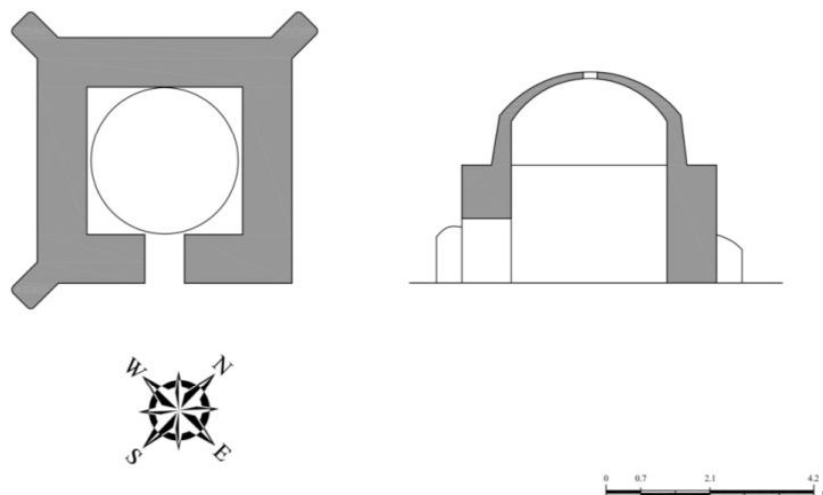

Рисунок – 2. План и разрез мавзолея.

Общей тенденцией для мемориальных сооружений, особенно конца XIX – начала XX вв. является большая декоративность простых объемов и, напротив, большая чистота форм при усложнении объемно-пространственной структуры. Так мавзолеи юга и запада Казахстана, этого времени более декоративны, нежели памятники северной и восточной его частей [6, с. 47].

Стены внутри мавзолея на некрополе Сабит,украшены геометрическиморнаментом, выполненными красными, синими, голубыми и изумрудными красками. В ходе обследования мавзолея, была проведена фотофиксация памятника, и на основе полученных фотографий создана стереофотограмметрическая 3D-модель внутренних стен мавзолея, хотя первоначально такой задачи не стояло. Обработка фотографий осуществлена с использованием программного обеспечения AgisoftPhotoScanProfessional. 3D-модельдала возможность лучше понять и изучить пространственную организацию орнамента на стенах мавзолея, а также верифицировать ранее сделанные выводы.

Стены мавзолея и нижней части барабана были побелены известковым раствором, поверх которогонанесенорнамент (Рисунок – 3, 4, 5). В нижней части барабана по кругу расположены две параллельные красные полосы, на которых иногда прослеживаются X-образные мотивы. Между полос в ряд нанесены ромбы разных цветов: красные, синии, изумрудныеи голубые, причем последние иногда с красной каймой. С левой стороны от входа на стене нанесен «ковровый» рисунок, в виде неравной «сетки» полос красного цвета, образующих квадраты. В центре каждого квадрата расположены овальные пятна красного, голубого и синего цветов. В углах почти всех квадратов нанесены небольшие красные пятнышки. В углах мавзолея, прослеживаются остатки рисунков, имитирующих стрельчатыеениши, выполненные красной краской и окаймленные голубыми полосами, в одном случае от вершины ниши отходит петля голубого цвета. Вход также был окаймлен голубой полосой, в верхней части переходящей в листовидный контур.

Рисунок – 3. Орнамент в нижней части барабана.

Рисунок – 4. «Ковровый» рисунок на стене мавзолея.

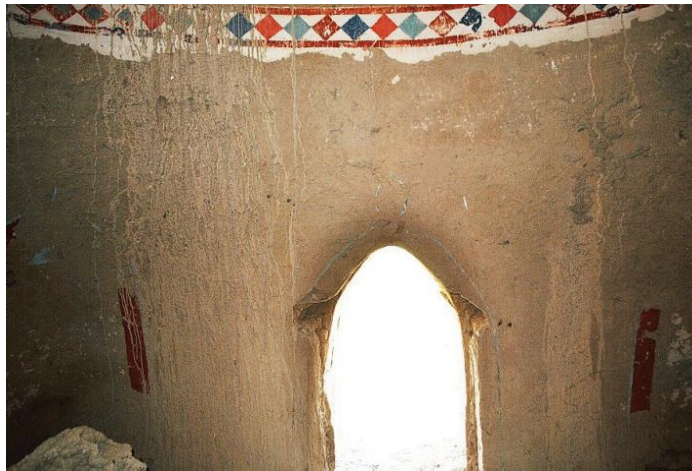

Рисунок – 5. Художественное оформление входа и углов мавзолея.

В мавзолее находилось две могилы типа сагана. Сложенная из сырцового кирпича сводчатая могила 1, размерами 2,55 X 0,8 и высотой 0,6 м, расположена слева от входа и ориентирована по линии СЗ-ЮВ. Могила была накрыта белой тканью. Справа от входа расположена могила 2, идентичная по устройству первой, размерами 2,55 X 1,3 м, и высотой 0,95 м. Вдоль северо-восточной стороны могилы устроена подквадратная в сечении ступенька, размерами 0,15 X 0,15 м. Могила также была накрыта белой тканью, поверх которой положены козлиные рога. За могилой 1, с северо-западной ее стороны найдена поминальная стела-коккас, с письменами выполненными арабской графикой.

Трапециевидный в сечении коккас, из песчаника, длиной 0,65 м, ширина лицевой поверхности 0,08 м, боковой 0,06 м. Поверхность камня тщательно отшлифована с трех сторон. Лицевой поверхностью является самая широкая сторона – верх трапеции. Эпитафия написана в 2 строки. Первая строка помещена на всю длину камня. Содержит имя покойного, название рода и места проживания - аймака (округа). Завершается «шахадой» - свидетельством единобожия и пророчества Мухаммеда (С.А.С.). Во второй строке указаны возраст покойного и год смерти. Надпись выполнена на староказахском и арабском языках, скорописным насталиком (Рисунок – 6).

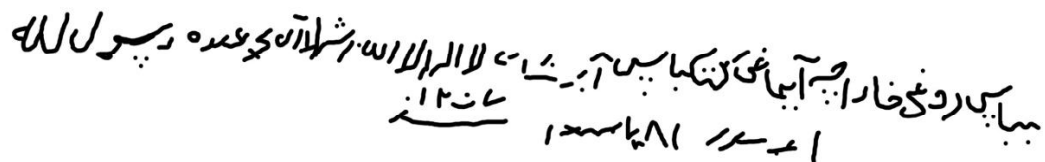

Рисунок –6. Надпись на коктасе.

Строка 1:

Бибасруы Қараша аймағы Кетікбас Ашһаду ля иләһә иллә Аллах уа ашһәду әннә Мухаммадур-Расул Аллах

Строка 2:

Опат? 81 жасында 1257 санат

Перевод:

Строка 1: Бибас из рода Караша, аймак (округ) Кетикбас. Свидетельствую, что нет божества кроме Бога, и свидетельствую, что Мухаммад пророк божий.

Строка 2: Скончался? в возрасте 81 года. Год 1257 (1257 год хиджры соответствует 1841-42 гг. григорианского летоисчисления).

Надгробные стелы типа «коккас» были распространены в Средней Азии в XVIII-XX вв. Наиболее ранний, из известных в Сырдарьинском регионе коккасов, зафиксирован на некрополе Арыстанбаб, и датирован 1718-19 гг. [7].

30-40-е гг. XIX в. отмечены бурными событиями в истории региона и всего Казахстана в целом. После избрания Кесары Касымова ханом казахской земли, осенью 1841 г. восставшие осадили кокандские крепости вдоль Сырдарьи, в том числе Ак-Мечеть и Жанакорган [8, с. 347]. Военные действия, вероятно привели к изменениям в расселении и маршрутах перекочевков казахских родов на Нижней Сырдарье, о чем в частности свидетельствует появление нового мемориально-культурного комплекса в пустыне Дарьялыктақыр.

Аральское море на протяжении столетий переживало процессы регрессий и трансгрессий. Современное состояние Аральского моря отразилось крайне негативно на природе и экологии региона и, не могло не повлиять, на сохранность памятников истории и культуры, и особенно сильно подверженных колебаниям влажности – сырцовым конструкциям. Но какова степень этого воздействия? Ответ на этот вопрос возможен только после проведения специального исследования о влиянии изменения экологических условий на объекты истории и культуры региона. На примере мавзолея на некрополе Сабит, можно констатировать что за прошедшие восемнадцать лет, была утрачена угловая башня (Рисунок – 7,1; 7,2) через отверстие в куполе вода поступает внутрь мавзолея, что может привести к обрушению купола и утрате рисунков нанесенных внутри мавзолея.

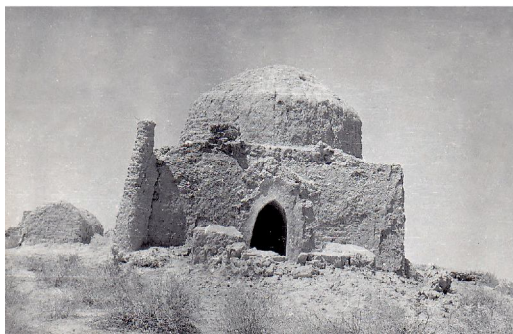

Рисунок –7,1. Фотография мавзолея 1987 г. Автор – К. Иманбекова

Рисунок –7,2. Фотография мавзолея 2014 г. Автор –Р. Ильин

1 Ажигали С.Е. Грандиозный очаг степной Евразийской культуры // Новые исследования по археологии Казахстана. Труды научно-практической конференции «Маргулановские чтения – 15». – Алматы, 2004. – С. 149 – 159.

2 Свод памятников истории и культуры Республики Казахстан. Кызылординская область. – Алматы: Аруна, 2007. – 376 с.

3 Ажигали С.Е. Архитектура кочевников – феномен истории и культуры Евразии (памятники Арало-Каспийского региона). – Алматы: Научно-издательский центр «Гылым», 2002. – 654 с.

4 Аджигалиев С.И. Генезис традиционной погребально-культурной архитектуры Западного Казахстана (на основе исследования малых форм). – Алматы, 1994. – 260 с.

5 Воякин Д., Амиров Е., Ильин Р. Мониторинг и сохранение памятников истории и культуры Кызылординской области // Промышленность Казахстана. – №4 (85). – Алматы, 2014. – С. 92-97.

6 Байтенов Э.М. Мемориальное зодчество Казахстана: эволюция и проблемы формообразования. – Автореф. дис... д-ра архитектуры. – Москва, 2004. – 51 с.

7 Ақылбек С. Арыстанбабмазаратындағы құлпытастар. – Шымкент, 2000. – 12 бет.

8 История Казахстана (с древнейших времен до наших дней). В пяти томах. – Том 3. – Алматы, 2000. – 768 с.

Т.О. Өсеров

ТҮРКІСТАН ЖАЗИРАСЫНЫҢ СИДАҚ МИКРООАЗИСІНДЕ ЖҮРГІЗІЛГЕН АРХЕОЛОГИЯЛЫҚ БАРЛАУ ЖҰМЫСТАРЫ

Түркістан оазисіндегі археологиялық ескерткіштерге назар аударып, олардың құрылымын, бекініс жүйесін зерттеу, тарихи-топографиялық ерекшеліктерін анықтап, жобасын түсіру XVIII ғ. басынан басталады. XVIII ғ. басында сызылған Түркістан қаласының аксонометриялық жобасында оны қоршап тұрған қамал мен ор және көшелері мен алты қақпасы көрсетілген. Оазистегі археологиялық ескерткіштерді ғылыми зерттеу 1864 ж. Оңтүстік Қазақстан аймағы Ресейге қосылғаннан кейін қолға алына бастады [1, 3,8,9, 29 бб]. Әуесқой ғалымдар Н.А.Северцов, М.Бекчурин, П.И.Лерх, П.И. Пашино, В.И.Верещагин және т.б. осы өңір мұраларын зерттеуге үлкен үлес қосты. Алғашқы болып Түркістан өңірінің археологиялық ескерткіштерін А.К. Гейнс пен П.И.Лерх зерттеді. Ал, 1867 ж. П.И.Лерх археологиялық комиссияның тапсырысымен Түркістан өлкесінде болып Сырдарияның орта ағысында орналасқан Түркістан, Сауран, Сығанақ қалаларының және Міртөбе бекінісінің орналасқан жерін анықтап, олар туралы жазба деректер қалдырды. 1895 – 1917 жж. аралығында жұмыс істеген Археологияны ұнатушылардың Түркістан үйірмесінің мүшелері осы өңір ескерткіштері жайлы археологиялық және этнографиялық мол мағлұматтар жазды [2, 108 – 110,113,114 бб].

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРЛЫҚ МӘЖІЛІС / ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

Әлімбаев Нұрсан. Қазақ қоғамындағы паракорлық пен сыбайлас жемқорлықтың антропологиясы: генезисі, эволюциясы һәм қазіргі сипаты.....	3
Тишкин А.А. О возможностях применения рентгенофлюоресцентных спектрометров для изучения древних и средневековых изделий из цветного металла, обнаруженных на территории Западного Алтая.....	15
Төлеубаев Ә.Т., Жұматаев Р.С., Шағирбаев М.С. Жайпақ қаласында 2015 жылы жүргізілген археологиялық қазба жұмыстарының кейбір нәтижелері мен қорытындылары..	18
Елеуов М. Мырзашөл мен ортағасырлық Үтіртөбе қаласының зерттелу тарихы.....	27
Zhumagulov K.T. Hunns-turks in eurasian history in the period of great migration of peoples..	37
Омарбеков Т. Шыңғыс хан: шежірелік деректер не дейді?.....	40
Кожа М., Амантуров М. Об одной реликтовой форме погребения в Казахстане (Этноархеологический исследование).....	47
Сдықов М.Н. Организация и создание крупных историко-культурных музеев – заповедников под открытым небом (проект «Городище «Жайық»).....	51
Калыш А.Б. Особенности социализации детей и подростков неполных семьях Казахстана	54
Кәрібаев Б.Б. XIV-XV ғасырлардағы «өзбек» атауының мәні жөніндегі тұжырымдарға талдау.....	59

СЕКЦИЯ I

КӨРНЕКТІ ЗЕРТТЕУШІЛЕР ЖАЙЛЫ ЕСТЕЛІКТЕР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ІЗДЕНІСТЕРІ / ВОСПОМИНАНИЯ О ВЫДАЮЩИХСЯ УЧЕНЫХ И ИХ ИЗЫСКАНИЯ

Ескекбаев Д.Б. Ұстаздардың ұстазы немесе ұстаздарым туралы.....	65
Ноянов Е.Н. Ұстаз – ұлағатты есім.....	73
Базарбаева Г.А., Джумабекова Г.С., Швец И.Н. Казахское Притоболье в судьбе археолога О.А. Кривцовой-Граковой.....	75
Талеев Д.А. Профессор М. Елеуовтің ғылым, білім саласындағы сара жолы.....	85
Шайкен Ж.А. Потамонимы в научном наследии Ч.Ч. Валиханова.....	89
Малдыбекова Л.Д., Мургабаев С.С. Средняя Азия и Казахстан в творчестве академика В.В. Бартольда.....	92
Кистаубаева А.К., Жапакова Г.С. Личный комплекс народного художника КазССР Абылхана Кастеева в коллекции ЦГМ РК.....	96

СЕКЦИЯ II

АРХЕОЛОГИЯДАҒЫ МӘДЕНИЕТТЕР САБАҚТАСТЫҒЫ МӘСЕЛЕСІ / ПРОБЛЕМА ПРЕЕМСТВЕННОСТИ КУЛЬТУР В АРХЕОЛОГИИ

Sala R., Toleubaev A., Deom J. The Mursalim petroglyph site.....	99
Жұматаев Р.С. Ежелгі және орта ғасырлық көшпелілердің жерлеу ғұрпындағы жылқы жазба деректер мен археологиялық мәліметтердің үйлесімі.....	106
Бексеитов Г.Т., Байгунаков Д.С., Оспанов Е.Б. Новый голоценовый памятник в Жетысу..	112
Мамиров Т.Б., Куандық С.Р. Краткие сведения об исследованиях памятников каменного века на территории Актюбинской области на примере стоянки Калыбай пункт 1-2.....	117
Искаков Г.Т. Каменный Инвентарь Стоянки Мангыстау.....	119
Дашковский П.К. Материалы эпохи энеолита из могильника инской дол (западный Алтай).....	120
Алипова С.Б. Палеолит дәуіріне қатысты ғылыми тұжырымдар.....	122

Мякишева О.А. Могильник Майбулак V – материалы раскопок полевого сезона 1990 г. (из археологической коллекции ЦГМ РК).....	126
Усачук А.Н. Костяные «пряслица»: варианты использования.....	130
Горячев А.А., Егорова Т.А. Андроновские захоронения могильника Куйган-2.....	133
Айтқұл Х.А. ҚР Мемлекеттік орталық музейінің 2014 жылы Алматы облысы Жамбыл ауданына қарасты Ақтерек ауылдық округінде орналасқан археологиялық ескерткіштерге жүргізілген қазба жұмыстарының нәтижелері.....	137
Омаров Ғ.Қ., Сапатаев С.А., Сағындықова С., Куркеев Е.М. Оңтүстік-батыс Алтайдағы 2015 жылғы археологиялық зерттеу жұмыстары.....	146
Үмітқалиев Ұ.Ұ., Айтбаев А.Б., Әбдіғали Н.Ә. Қырыққүңгір қорымында жүргізілген археологиялық қазба жұмыстары.....	151
Чотбаев А.Е. Предворительные результаты археологических исследований в долине р. Текес.....	157
Омаров Ғ.Қ., Жұматаев Р.С., Сапатаев С. ШҚО Үржар ауданында 2015 жылы жүргізілген археологиялық қазба жұмыстары.....	162
Сатыбалдиева М. Археологические изучения Жетысу (1860-1930-ые гг.).....	166
Оралбай Е.Қ. Қызылүйік тас мүсіндері.....	170
Иванов С.С. Восьмерковидные серьги ранних кочевников Притяньшанья в сакский период.....	175
Тишкин А.А., Мухарева А.Н. Документирование изображений на «оленных» камнях западной Монголии.....	178
Серік Г.С., Амелин В.А. К вопросу об изображениях оленей в искусстве ранних кочевников.....	182
Сихымбаева К.Б. Күлтөбе қорымынан табылған одонтологиялық материалдардың сипаттамасы.....	184
Горячев А.А. Археологические исследования древних поселений хребта Ешкиольмес.....	187
Хорват В. Памятники скифской эпохи Венгрии.....	191
Торежанова Н.Ж. Детали поясного набора из древнетюркского памятника Сулукоян.....	197
Бисембаев А.А., Фоменко А.С. Комплекс случайных находок раннего средневековья из песчаных массивов среднего течения уила.....	201
Төлеубаев Ә.Т., Талеев Д.Ә., Жұматаев Р.С., Шағырбаев М.С. Қоскеліншек қалашығына 2014 жылы жүргізілген археологиялық қазба жұмыстарының қорытындылары.....	205
Бугарчѳв А.И., Дзюба Ю.В. Булгарские монеты XIII в. с «трѳхногой» тамгой. Вес и номинал.....	210
Брагин А.О. Мелкие фракции танга в денежном обращении государства Амира Тимура..	214
Петров П.Н., Белтенев Ж.М. Продукция монетного двора Отрар. Во время междоусобиц первого десятилетия XIV века.....	216
Хазбулатов А.Р., Ақылбек С.Ш., Шохаев К.А., Султанмуратов Б.С., Естемесов Е.А. Научно-исследовательские работы на городище Кулан в 2015 году.....	218
Ақымбек Е.Ш. Ортағасырлық қалалар мен қоныстардың керамикаларын топтау мәселесі (VI-XIII ғ. басы).....	223
Тәжекеев Ә.Ә., Құрманиязов И.С. Сыр өңіріндегі XVIII-XIX ғасырлардағы бекініс-қамалдар.....	226
Ильин Р.В., Амиров Е.Ш., Ақылбек С.Ш. Мавзолей Сабит – мемориальное сооружение середины XIX века.....	229
Өсеров Т.О. Түркістан жазирасының Сидак микрооазисінде жүргізілген археологиялық барлау жұмыстары.....	232
Ахмет С.З., Жұмабай Ө.Ж., Қалдыбек С.Т., Ахметова Г.С., Құлымбет О.Б. Сырдария өзенінің орта ағысында орналасқан Отырар өңірінің тарихи-мәдени мұраларының 2011-2014 жыл аралығындағы зерттелуі.....	235
Мургабаев С.С., Бахтыбаев М.М., Малдыбекова Л.Ж. Қаратау жотасының жартас суреттеріндегі түйе бейнелері.....	238
Терекбаева Ж.М. Еуразия даласынан табылған петроглифтердегі «дөңгелекті көліктер»..	243
Бекназаров Р.А., Сақан Қ.С. Қазақстан археологиясындағы түйе бейнесі.....	246

СЕКЦИЯ III

ЭТНОЛОГИЯДАҒЫ ЖАҢАШЫЛДЫҚ ПЕН ДӘСТҮР / НОВОЕ И ТРАДИЦИОННОЕ В ЭТНОЛОГИИ

Гарустович Г.Н. «Женщины их были колдуньи и гадали обо всем» (К вопросу о женском шаманизме у средневековых кочевников).....	249
Бекназаров Р.А., Имантаев Б.О. Қазақ тарихындағы «асатаяқтың» орыны: Бекет атаның «көкасасы» негізінде.....	252
Овчинников А.В. Этнология и естественные науки – границы «разумной» междисциплинарности (к проблеме медиализации этничности).....	254
Бимендиев А.Ш. Чокан Валиханов о «Великой шапке» и «тронном месте» казахских чингизидов.....	257
Осмонова С.К. Родственные отношения у кыргызов южной части Кыргызстана.....	261
Коробейников А.С., Зимина М.С. От российской империи к Советскому Союзу: трансформация визуального образа населения в центральноазиатском регионе, 1858-1932 гг.....	263
Қақабаев Б. Аққу ішік (ҚР Мемлекеттік орталық музей қорындағы аққу терісінен тігілген бірегейкіімжөнінде).....	266
Райымхан К.Н., Мұсырманқұл П. Түркия қазақтары арасында (тарихи-этнографиялық деректер).....	271
Соегов М. Об узловых вопросах истории древних массагетов-туранцев (в связи с происхождением некоторых этнонимов, топонимов и антропонимов).....	278
Өтениязов С.К. Арғын (уархун) қағанатының зерттелу тарихы.....	281
Хинаят Б. Қазақ дәстүріндегі өлікке арнап шырақ жағу ғұрпы туралы.....	284
Шабашов А.В. Тюркская гидронимия низовий буго-днестровского междуречья. Куяльницко-тилигульское межлиманье.....	288
Ямаева Е.Е., Аларушкина А.М. «Лунная тамга» Алтайцев: культурно-историческая преемственность и среднеазиатские параллели.....	292
Каратаев О.К. Кыргыздардағы умай-эненин культу.....	293
Медведев В.В. «Поле» автора: от слов информанта до интерпретации исследователя.....	298
Арпентьева М.Р. Ассимиляция, интеграция и мультикультурализм как стратегии мультикультурного взаимодействия.....	302
Шойбеков Р. Тасқа байланысты қазақтардың кейбір байырғы ұғым-түсініктері мен наным-сенімдері.....	306
Ушницкий В.В. Керейтская проблема в истории Центральной Азии.....	309
Темиртон Г. Традиция как предмет этнокультурологического исследования.....	314
Мұхатова О.Х. Қазақ халқының ырымдары.....	317
Исаева А.И. Еще раз о причинах конфликтности Семей в Казахстане.....	321
Kuzikulov I. The migration process of Turkistan livestock breeders at the end of XIX and the beginning of XX centuries.....	323
Егізбаева М.Қ. Қазақтың дәстүрлі тамақтану жүйесінің ерекшеліктері.....	325
Ибадуллаева З.Ө., Кенжебаева Е.Ж. Қазақ халқындағы «иткөйлек» және оның символикалық мәні.....	328
Әмирлан С.Е. Қарақалпақ халқының «бесікшаппай» салты және оған қатысты ғұрыптық жырлар.....	330
Елеуов Ж., Ескекбаев Д.Б. Қазақ отбасылары арасындағы некенің бұзылу себептері.....	332
Жунусова М. Ювелирное украшение и сценический образ (по материалам коллекции ювелирных украшений из фондов ЦГМ РК).....	337
Дауытбекова М.Қ. Қазақ батырларының әлеуметтік-рухани болмысы мен беделі.....	339
Алламуратова Л.Х. Обряд вытирания священного огня у башкир.....	342
Рахимов Е.К. Из истории изучения казахов России в Омске.....	345
Нұрғожа Қ. «Кәрі жілік жылқы қайтарады».....	348
Әлім О. Қазақтың дәстүрлі өрмек тоқу өнері.....	351

Исламова Р.Х. Фототека отдела этнологии института истории, языка и литературы уфимского научного центра ран: история формирования и тематика.....	355
Иманбекова А.А. К проблеме исследования земельной собственности кочевников в советской историографии.....	357
Болсынбек Т. Қазақтың дәстүрлі шаруашылығы мен тұрмысында қамыстың алатын орны.....	362
Жунусов С.К. Казахи Монголии в фокусе научных исследований.....	365
Абдиханова А.Е. Islam civilization in the world space.....	367
Ибадуллаева З.Ө., Кисманова Э.А. Қазақ халқындағы «сүйек» ұғымына қатысты салт-дәстүрлер.....	369
Смагулова Ш.О. Языковая ситуация среди казахского и русскоязычного населения Северного Казахстана.....	373
Арызгулова Э.Ә. Қазақстандағы ұлттық-мәдени орталықтардың құрылуының бастапқы кезеңі.....	376
Айдарханова Е.Е. Аң-күс, жан-жануарға қатысты қатысты наным-сенім, ырым-тыйымдар жүйесі.....	378
Нугаева Б.Т. Қазақ халқының дәстүрлі киіз үйі.....	382
Жұмағалиева А.И. Халқымыздың асыл қазыналары.....	386
Досымбетов Н.А. Қазақ халқының ұран шақыру дәстүрі.....	389
Жұмашова А.А. Отырар жәдігерлеріндегі ою-өрнектер.....	393
Садуақасова М. Төлеңгіт тарихы.....	396
Баринов М.В. Этнокультурные процессы у казахов приграничных регионов РФ (на примере Алтайского края).....	400
Кайратова А.А. XIX ғасырдағы қазақ және өзбектердің этнографиясы: алтын бесік мәселесі.....	402
Майба Н.В. Историко-этнографические исследования жизни казахского народа в фотографиях Д.П. Багаева.....	406
Смотрич Т.Н. Эволюция взглядов на роль кочевников в развитии мировой цивилизации.....	408
Омурова Ж.К. Появление местных ячеек партии национального возрождения «асаба» и их политическая деятельность.....	410

СЕКЦИЯ IV

АРХЕОЛОГИЯ, ЭТНОЛОГИЯ ЖӘНЕ МУЗЕЙ ІСІНДЕГІ ЖАҢА ТҰРҒЫЛАР МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР / НОВЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ В АРХЕОЛОГИИ, ЭТНОЛОГИИ И МУЗЕЙНОМ ДЕЛЕ

Калыш А.Б. Информатизация преподавания профильного элективного курса «репатрианты Казахстана» для phd-докторантов факультета истории, археологии и этнологии КазНУ имени аль-Фараби.....	413
Қалшабаева Б.К. Оқыту үдерісіне инновациялық технологияларды енгізу – сапалы мамандар дайындаудың кепілі.....	416
Досымбаева А.М. Особенности методов комплексного сравнительного и сопоставительного анализа археологического артефакта.....	418
Тишкин А.А., Горбунов В.В., Серегин Н.Н. О методике исследования тюркских оградок (по материалам комплекса Баян-Булаг-I в Монгольском Алтае).....	423
Акылбаева И.М. Междисциплинарный дискурс в изучении этнических процессов в казахстанской науке.....	425
Картаева Т.Е. Музей қызметіндегі модернизация мәселесін магистратурада оқыту әдістемесі.....	429
Бравина Р.И. Междисциплинарные исследования археологических памятников Якутии.....	431
Латыпов Ф.Р. От исследования механизмов декодировки звуковых сигналов в слухо-речевой системе человека (срч) к дешифровке древних текстов на протюркских языках запада.....	434

Муканова Г.К. Междисциплинарные подходы к изложению интеллектуальной истории Центральной Азии (шокаеведение).....	437
Мигранова Э.В. Современные подходы к изучению традиционной системы питания башкир.....	440
Плешаков А.А. Компетентностный подход в преподавании археологии в вузах Казахстана..	442
Қозғамбаева Г.Б. Сабақта оқытудың белсенді әдістерін пайдаланудың тиімділігі.....	445
Мейрманова Г.А. Метод анкетирования – основной метод при обучении этнологов бакалавров.....	448
Сабитов Ж.М. Палеогенетические исследования полиморфизма у-хромосомы представителей андроновской археологической культуры.....	451
Отепова Г.Е. Роль законодательных актов в сохранении и изучении исторического наследия.....	454
Халмуратов Б.Р. Методология изучения проблемы шаманства (на примере Ферганской долины).....	457
Курбанова З.М. Фотография как источник в изучении традиционной одежды каракалпаков	459
Баудиярова Қ.Б. Отбасы тұрақтылығына қатысты әдістемелік сұрақтар.....	461
Аскаров М.М. Некоторые аспекты изучения этнографии среднеазиатских цыган.....	465
Қозғамбаева Г.Б., Бейсеғұлова А. Семинар (практикалық) сабақты өтуде сыни тұрғыдан ойлау әдіс-тәсілін пайдаланудың тиімділігі.....	467
Ахмадиева Н.В. Новые подходы в изучении истории башкирского крестьянства в годы Великой Отечественной войны.....	469
Мейрманова Г.А. Этнологиялық зерттеу тәсілдері: экспедицияны ұйымдастыру негіздері	473
Исабеков Ж. Шөп шабу науқанында қолданылатын кейбір дәстүрлі әдіс-тәсілдер жайында.....	476
Асылбекова Қ.А. Қазақ халық ертегілері арқылы бастауыш мектеп оқушыларына адамгершілік тәрбиені берудің маңызы.....	478
Гайнуллина Ф.Б. История становления школьного филологического образования в России в начале XVIII в.....	482

СЕКЦИЯ V МУЗЕЙ ІСІ / МУЗЕЙНОЕ ДЕЛО

Батырева С.Г. Этнос и традиционная культура в музее.....	484
Нұрмұханбетов Б.Н., Тулегенов Т.Ж. Есік-Рахат археологиялық кешені ескерткіштерін этно-мәдени органы қайта түлету, туристерді тарту мақсатында қолдану.....	486
Исмаилов А.Ф. Детский музей центр духовного воспитания.....	489
Таңатаров Н. Қожа Ахмет Ясауи кесенесінің құрылымдық ерекшеліктері.....	491
Винокурова Л.Е. Историко-культурное наследие Якутии: литературный музей имени Платона Алексеевича Ойунского.....	496
Бурангулов Б.В. Роль государственной архивной службы республики Башкортостан в сохранении историко-культурного наследия края.....	497
Turgunbaev E.M., Abayeva M.D. Expositonal structure of the museum-memorial complex of political repression and totalitarianism victims “Alzhir”.....	500
Кепин Д.В. Экспонирование палеолитических памятников в условиях природного ландшафта (по материалам территории Украины).....	503
Сойкина Н.Ю. Особенности музеефикации археологических памятников.....	506
Закиров И. В., Жалгас Е.Е. Историко-культурное наследие как фактор развития туризма в Казахстане.....	509
Курбанов Г.Н. Новые страницы истории Бухары.....	512
Эгамбердиев М.Ш., Ожаубаев А. История создания областного историко-краеведческого музея города Семей.....	513
Орынбекова Ә. Мұражай қорындағы XIX-XX ғғ. кәсіпшілік пен тұрмыста қолданылған жәдігерлер.....	516

Адамов Т.Ж. Музейный маркетинг – одно из направлений работы мемориального дома-музея Д.П.Багаева.....	519
Жунусова Б.М. Ковровые изделия в фондовой коллекции Павлодарского областного историко-краеведческого музея им. Г.Н. Потанина.....	521
Шайдуллина К.А. Роль музеев в современном обществе.....	524
Шарипова С.С. Школьный музей: история и перспективы развития.....	526

СЕКЦИЯ VI

ЖАС ҒАЛЫМДАР МІНБЕРІ / ТРИБУНА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

Дауленова А. Всемирные международные выставки как модернизация культуры.....	529
Куандықов А. Из истории переселения украинцев в Жетысу.....	530
Хабибиан И. Этнический состав населения афганистана.....	533
Akhiyarov I.K. A brief history of archaeological study of Central Kazakhstan.....	536
Орынбаева А.А. К вопросу об истоках полихромного стиля в искусстве кочевников Казахстана.....	539
Құрақбаева А. Астана қаласының құрылу тарихы.....	542
Садықова А. Алтай көшпелілерінің әлеуметтік жіктелуінің кейбір мәселелері.....	544
Кабышева А.Б. Қазақ халқындағы үйленгенге дейінгі орындалатын дәстүрлер.....	547
Адельчанов Қ.С., Құрманғалиев А. Пазырық мәдениетінің зерттелуі және қазіргі өзекті мәселелері.....	550
Құнанбаева Ә. Қазақ халқының дәстүрлі мал шаруашылығы және онымен байланысты әдет-ғұрыптар.....	554
Сағындықова С. Солтүстік Қазақстанның сармат дәуірінің ескерткіштері.....	557
Қалнияз Б. «Museolog» бағдарламасын игеру ҚР Мемлекеттік орталық музейі тәжірибесінде.....	561
Хұрметбек А. Ұлттық музей – ұлттық құндылық.....	565
Жанұзақ Р.Ж. Көпұлтты Қазақстандағы сығандар: Ақтөбе материалдары негізінде мәселенің қойылуы.....	568
Алтаева Ж.Т., Рахым Н.М. Кілем – мәдениетіміздің көркем бір бейнесі.....	570
Андасов О.А. Шағалалы II қола дәуірі ескерткіштерінің топографиясы мен тұрғын үйлердің архитектурасы.....	572
Букешева Г.К. О почитаемых личностях Ерейментау.....	574
Кыйзатова С.М. Маңғыстау оралмандары.....	576
Умирханқызы З. Ақтөбе өлкетану тарихынан: Р.І. Илиясова және Б.Ж. Құрманбеков материалдарынан.....	579
Авторлар туралы мәлімет / Сведения об авторах.....	583

Ғылыми басылым

**«ҚАЗІРГІ ЖОҒАРҒЫ БІЛІМ ЖҮЙЕСІНДЕГІ АРХЕОЛОГИЯ,
ЭТНОЛОГИЯ ЖӘНЕ МУЗЕЙТАНУ» атты
«VIII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-тәжірибелік
конференция материалдары
2016 ж. 1-2 сәуір**

Жауапты ред. А.Б. Қалыш

Жинақ ҚР Мемлекеттік Орталық музейінің редакциялық
баспа орталығында беттелді.

Компьютерде беттеген орталық жетекшісі М. Тәттібаев.
Дизайнын жасаған Нұрсан Әлімбаев, Б. Қақабаев,
А.Қалыш, М.Тәттібаев, А. Алиева

Қажетті материалды ағылшын тіліне аударған ҚР Мемлекеттік
орталық музейінің қызметкері Ә. Жанысбекова

ИБ №9276

Басылуға 2016 жылы қол қойылды. Формат 60x84 1/8
Көлемі 49,5 б.т. Тапсырыс № 585. Таралымы 70 дана
әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі
Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71
«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды